

Tilinpäätöskertomus 2018

Puheenjohtajan katsaus

Vuosi 2018 näyttäytyi yliopistojen IT-johtajien FUCIO-verkostossa työntäyteisenä ja hyvää yhteistyötä rakentavana vuotena. Vuosi sisälsi FUCION toimintasuunnitelman mukaisesti niin merkityksellisten kohtaamisten luomista, vahvaa sidosryhmätoimintaa, IT-johtajien näkemyksen edustamista, vaikuttamista digitalisaation esteiden poistamiseksi, kansainvälisten verkostojen toimintaan osallistumista kuin alan parhaiden käytäntöjen edistämistä yliopistojen toiminnassa. FUCION tilinpäätöskertomus vuodelta 2018 kertoo hyvin, kuinka nämä toimet ovat toteutuneet esimerkiksi niin asiakaslähtöisen palvelukehittämisen kuin regulaation vaatimuksiin vastaamisenkin alueilla.

FUCION toimintaympäristö jatkoi muutostaan, kun rakenteellinen kehittäminen muovasi suomalaista korkeakoulukenttää uusien yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreiden ylittävien korkeakoulu yhteisöiden muodostuessa niin Tampereelle, Lappiin kuin Lappeenrannan ja Lahden suunnalle. Tämä kehityspolku vahvisti edelleen tarvetta korkeakoulusektoreiden ylittävälle ICT-yhteistyölle. FUCIO jatkoi hyvää ja konkreettista yhteistoimintaa ammattikorkeakoulujen IT-johtajien AAPA-verkoston kanssa korkeakoulusektorin ICT-asioiden edistämiseksi.

Vuoden 2018 aikana Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) uudisti yliopistojen rahoitusmallia sekä laati VISIO 2030 mukaisia kehittämisohjelmia linjaten korkeakoulutuksen tulevia vuosia. Kehittämisohjelmien kautta esille nousee erityisesti uudistuva korkeakoulutus ja digitaalinen palveluympäristö. Kehittämisohjelman mukaisesti koulutus digitalisoituu, modulaarisuus lisääntyy ja opetus uudistuu. Teknologinen murros on tunnistettu meitä haastavaksi muutosilmiöksi ja kansallinen yhteistyö tulee tältä osin edelleenkin merkityksellisemmäksi.

Digitalisaation sujuva edistäminen voi kohdata myös yllättäviä esteitä regulaation muodossa. Vuonna 2018 FUCIO- ja AAPA-verkostot nostivat näitä asioita esille muun muassa professori Kalle Määttä valtionvarainministeriölle laatimassa digipalveluja ohjaavan lainsäädännön muutostarpeita kartoittavassa raportissa. Parempia tulevaisuuden toimintaedellytyksiä luodaan myös haastavien asioiden rakentavan käsittelemisen kautta.

FUCION puolesta kiitos kaikille jäsenillemme ja yhteistyökumppaneillemme vuoden 2018 toiminnasta. Jatketaan hyvää ja rakentavaa yhteistyötämme myös tulevina vuosina!

Manu Pajuluoma
Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu
FUCION puheenjohtaja

Sisällys

1	Johdanto	4
2	Korkeakouluysteistyö.....	4
2.1	Opintohallintoyhteistyö.....	4
2.2	EXAM-konsortio	5
2.3	AAPA-verkosto	5
2.4	Tieteellisen laskennan yhteistyöfoorumi.....	5
2.5	DigiCampus-hanke.....	5
3	Asiantuntijoiden yhteistyöryhmät	6
3.1	Lisenssi-SIG.....	6
3.2	Kokonaisarkkitehtuuri SIG	7
3.3	IT-päivä SIG	7
3.4	SEC-ryhmä, Tietoturvyhteistyö.....	7
3.5	Haka-federaatio.....	7
3.6	Tietosuojavastaavien verkosto.....	8
4	Sidosryhmäysteistyö.....	8
4.1	Korkeakoulujen tietohallinto – ja ICT-ohjausryhmä	8
4.2	CSC – Tieteen tietotekniikan keskus.....	9
4.3	Unifi	9
4.4	Kirjastot.....	9
4.5	Laatupäälliköt.....	10
5	Tehtyjä kartoituksia, selvityksiä ja viestintää.....	10
5.1	IT-barometri 2019	10
5.2	Benchmarking	10
5.3	Muita selvityksiä.....	10
6	Kansainvälinen yhteistyö	10
6.1	NUAS IT-yhteistyö.....	10
6.2	EUNIS	11
6.3	Educause	11
7	Jäsenkokouksia.....	11
8	Liite 1: FUCIO-jäsenet ja työvaliokunta 2018.....	12
9	Liite 2: Jäsenten edustukset työryhmissä ja toimikunnissa	13

1 Johdanto

Vuoteen 2018 liittyy merkittävässä määrin kolme isoa muutosta. Koko vuoden hierottiin sopimusta Microsoft-lisensseistä. Lisenssien hinnoittelumallin parametrina FTE jäi historiaan ja uudeksi tuli EQU (=Education Qualified User). Termin määritelmä oli molemmille osapuolille pitkään auki. Neuvotteluissa tehtiin yhteistyötä pohjoismaisten yliopistojen IT-yksiköiden kesken ja loppuvuodesta sopimus saatiin maaliin. Ylipäätään neuvottelut sujuivat aiempiin kerroksiin verrattuna hyvässä hengessä. Hinnoitteluparametrin ja tilattujen palveluiden taloudellisten vaikutusten arviointi jää vuodelle 2019.

EU:n tietosuojadirektiivin voimaantulo toukokuussa tuotti paljon keskustelua ja yhteistyötä alkuvuodesta. Tietosuojavastaavien nimeäminen kesti joillakin yliopistoilla varsin pitkään. Tietosuojaan liittyviin kysymyksiin varauduttiin monin eri tavoin, henkilökuntaa koulutettiin ja järjestelmiin liittyviä ohjeistuksia parannettiin. EU GDPR-asiantuntijaryhmä on jatkanut toimintaansa direktiivin voimaantulon jälkeenkin.

Keväällä 2018 käytiin erittäin rakentava keskustelu CSC:n hankkeiden asiakaslähtöisyyden parantamiseksi. Myös CSC:n neuvottelukunta on painottanut CSC:n asiakasohjautuvuutta. FUCION ja AAPA:n työvaliokunnat päättivät yhdessä CSC:n kanssa toteuttaa ns. Ideapankin¹, jolla CSC:n hankkeet saadaan paremmin asiakaskunnalle läpinäkyväksi. Ideapankki-palvelun rahoittivat IT-johtajien verkostot ja se on osoittautunut heti alusta lähtien toimivaksi konseptiksi.

2 Korkeakouluyhteistyö

2.1 Opintohallintoyhteistyö

KOOTuki verkosto (Korkeakoulujen opiskelun ja opetuksen tukipalveluiden ja hallinnon yhteistyöryhmä) koostuu korkeakoulujen ja yliopistojen opintohallinto- ja IT-verkostoista sekä CSC:n, Opetushallituksen ja OKM:n edustajista. Uutena toimijana mukaan otettiin vuoden 2018 aikana Peda-Forum-verkoston Digipeda-ryhmä.

KOOTuki käynnisti korkeakoulujen opiskelun ja opetuksen tukipalveluiden ja hallinnon (OPI) viitearkkitehtuurin päivittämisen². Erityisesti tavoitteena on huomioida korkeakoulujen verkostomainen ja kansainvälinen toiminta sekä saattaa yhteiseen kehityspolkuun synergiaryhmän ja KA-SIG toimijoiden työ. Aiheesta järjestettiin synergiaryhmän työpaja, ja synergiaryhmä kokosi viitearkkitehtuurityön iskuryhmän, joka alkoi työstämään viitearkkitehtuuria. CSC koordinoi KA-työtä osana OKM-CSC KTPO:n mukaista toimintaan. Toiminta-arkkitehtuurin kuvauksen on määrä valmistua 5/2019.

KOOTuelle merkittävä asiakokonaisuus on OKM:n VISIO 2030 työ ja sen osana CSC:n toteuttama OppiJana 2030-selvitys³. Siinä tarkastellaan kansallista opetustarjonnan kokonaisuuden, oppimisalustojen yhteentoinivuuden ja yhtenäisten opintohallinnon prosessien edellytyksiä ja tulevaisuuden toimintaympäristöä. Keskeisenä toimena on luoda arkkitehtuurityön ja laajojen OPI-järjestelmähankkeiden mukaan ottamisen kautta kansalliseen toimintaympäristöön tietomallien yhtenäisyys ja palveluprosessien yhteensopivuus.

KOOTuki seuraa myös tarkasti AJOA-kehittämisohjelmaa (avoimet ja joustavat alustat). OKM:n Ilmari Hyvönen kävi ohjelman tavoitteita läpi 24.10.2018 kokouksessa. Näitä tavoitteita ovat mm. kehittää ja koordinoita korkeakoulujen oppimista tukevaa digitaalista ympäristöä ja luoda edellytyksiä tutkinto-opiskelijoiden ristiinopiskelulle, aikuisopiskelijoiden opintojen löydettävyydelle sekä oppimateriaalien avoimelle hyödyntämiselle. Tämä kehityshanke on KOOTuen fokuksessa vuonna 2019.

OKM:n vuosille 2018–2020 rahoittamien korkeakoulutuksen kehityshankkeiden kokonaisuutta käytiin läpi useassa kokouksessa. Merkittävin niistä on KOOTuen toiminnan kannalta Digikampus-hanke, jossa toteutetaan pilottina kansallinen oppimisympäristö-palvelu, sen tukipalveluja sekä saavutettavuuden, arvioinnin kehittämisen ja sisältötuotannon osahankkeita.

¹ Ideapankki, <http://ideapankki.csc.fi>

² OPI-viitearkkitehtuurityö: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=72528173>

³ OppiJana 2030-selvitys: <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=66323635>

Oppijan tunnistaminen on nousemassa tärkeäksi KOOTuen teemaksi. CSC tekee parhaillaan selvitystä oppijan kansallisesta tunnistamisesta (Haka, MPASS, OID). Oppijan tunnistamiseen liittyy myös EMREX-tunnistuksen laaja kansallinen käyttöönotto. KOOTuki tekee 2019 toimenpide-esityksen tunnistamisen käytännön toteuttamisesta korkeakouluissa.

Kokousten muina merkittävänä keskusteluteemoina ovat olleet oppimisanalytiikka hankkeet, tietosuojasetuksen (EU GDPR) vaatimat toimenpiteet, arkistolain muutokset sekä tiedonkeruiden ja yhteisen sanaston kehittäminen.

Vuoden 2019 aikana seurataan edellä esitellyn lisäksi mm. esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivin toimeenpanoa, arkistolaitoksen ohjeiden opintotietojen säilyttämisestä ja sähköisestä arkistoinnista etenemistä sekä eAMK-hanketta ja digipedagogisen osaamisen kehittämistä ammattikorkeakouluissa.

KOOTuki-ryhmä kokoontui vuoden aikana kahdeksan kertaa, joista lokakuun kokous pidettiin yhteiskouksena Oppijan tietovirtojen ja VIRTIA-opintotietopalvelun ohjausryhmän (OPTIETOR) kanssa. KOOTuki-ryhmässä on FUCION edustajina Markku Närhi (JY) ja Jussi-Pekka Pispala (TTY) sekä pääsihteeri.

2.2 EXAM-konsortio

EXAM on tenttijärjestelmä, jonka ylläpidosta ja jatkokehittämisestä vastaa korkeakoulujen EXAM-konsortio⁴. Konsortioon kuuluu 2018 lopussa 27 korkeakoulua. Yliopistoista muut paitsi MPKK ja Taideyliopisto ovat mukana konsortiossa.

EXAM-lähdekoodi on julkaistu. Sitä esiteltiin EUNIS 2018 kongressissa. EXAM-webinaarit ovat jatkuneet aiheena mm. matemaattiset aineet. EXAM-konsortioilla on kytkökset useampaan kärkihankkeeseen mm. DigiCampus, Ristiinopiskelu ja Oppimisanalytiikka.

EXAM-työtilojen yleinen tekninen määrittely annettiin työasemia-SIGin tehtäväksi ja he tuottivat aiheeseen liittyen raportin siirtotenttien mahdollistamiseksi.

Konsortion toiminnasta vastaa johtoryhmä ja sen alaisuudessa toimii työvaliokunta. Johtoryhmässä on FUCIOsta mukana varsinaisena jäsenenä Markku Närhi (JY).

2.3 AAPA-verkosto

Yliopistojen IT-johtajien verkoston FUCION edustajana AAPA-tilaisuuksissa on toiminut pääsihteeri. AAPA:n ja FUCION työvaliokunnat kokoontuvat säännöllisesti yhdessä.

Yhteistyö on ollut erityisen hedelmällistä yhteisten kartoitusten kuten IT-barometri ja ECAR-selvitys käynnistämässä ja analysoinnissa. Samoin keskustelut yhteisistä tavoitteista CSC:n asiakasohjauksen kehittämisen osalta ovat kantaneet hedelmää.

2.4 Tieteellisen laskennan yhteistyöfoorumi

Foorumissa FUCIOta edustaa Minna Harjuniemi (HY), mutta foorumi kokoontui vain kerran vuoden 2018 aikana ja sen toimikausi päättyi 31.12.2018.

2.5 DigiCampus-hanke

DigiCampus-hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama korkeakoulutuksen kehittämishanke. Hanketta koordinoi Itä-Suomen yliopisto. ”*Hankkeessa luodaan korkeakoulujen digitaalinen pilvioppimisympäristö ympärivuotisten opiskelumahdollisuuksien tukemiseksi, tuotetaan pedagogis-digitaalinen tukipalvelujen toimintamalli ja oppimisympäristön laatumittari, sekä kehitetään kampusten fyysis-digitaalista oppimismaisema.*”

Vuoden aikana on hankkeessa toteutettu työpajoja, road-show:ta ja tehty yhteistyötä muiden opetuksen digitalisaation ryhmien kanssa. Vuoden 2018 lopussa oppimisympäristö on jo saatu testikäyttöön ja lokakuussa käynnistyi tukipalvelu sisällöntuotanto projekteille.

⁴ EXAM-konsortio, <https://confluence.csc.fi/display/EXAM/EXAM-konsortio>

Itä-Suomen yliopistolla ja Juha Eskelisellä on ollut keskeinen rooli hankkeen edistämisessä.

3 Asiantuntijoiden yhteistyöryhmät

3.1 Lisenssi-SIG

Lisenssi-SIGin tavoitteena on yhdenmukaistaa toimintaa lisenssejä myyvien toimittajien kanssa, käydä alustavia sopimusneuvotteluja useamman korkeakoulun nimissä ja jakaa tietoa lisenssihankinnoista ja ohjelmistotuotteista korkeakoulujen kesken.

Lisenssi-SIG:ssä on FUCIOsta mukana pääsihteeri, sekä Microsoft-neuvotteluissa Christa Winqvist (Aalto).

Microsoft-sopimus 2019–2021

Vuoden 2018 ehdottomasti merkittävin asia on ollut Microsoftin kanssa käytävät uuden kolmivuotiskauden puitesopimusneuvottelut. Kolmivuotissopimus piti ottaa käyttöön jo 2018 alusta, mutta korkeakoulut käyttivät optiovuoden, ja talvella 2018 neuvottelut aloitettiin hyvissä ajoin ja valmistautuneina. Tilannetta hankaloitti laskentasuureen muuttuminen FTE-luvusta käyttäjäkohtaiseksi. Käyttäjän määrittäminen oli toimittajallekin haasteellista. Toimittajapuolella tapahtuneen neuvotteluosapuolen vaihdoksen jälkeen päästiin hyvän vauhtiin ja kohti yhteisymmärrystä.

Lisää potkua Microsoft-neuvotteluihin saatiin NUASin IT-ryhmän suunnalta, kun koko pohjoismainen korkeakoulusektori alkoi tarkistaa sopimustilannettaan. Keskusteluissa ilmeni Suomen muita pohjoismaita selvästi korkeampi MS-lisenssien hintataso. Suomalaisten puolelta erityisesti Christa Winqvistin henkilökohtainen panos oli merkittävä yhteisen ratkaisun hakemisessa.

Joulukuussa 2018 saatiin Microsoft-sopimukset allekirjoituskuntoon siten, että pääsopimuksen allekirjoittajana toimii CSC. Jälleenmyyjän valinta päätettiin hoitaa liittymällä Hanselin puitesopimukseen, eikä omaa kilpailutusta tehty.

Microsoft-neuvotteluryhmässä hyvää työtä ovat tehneet Lisenssi-SIGin asiantuntijat: Timo-Jussi Hämäläinen (HY), Mikko Järvinen (TY), Pekka Karppinen (Aalto), Olavi Kurttio (Haaga-helia amk) ja Mikko Mäkelä (Metropolia amk). Pääallekirjoittaja CSC:n edustajana mukana on ollut Marita Pajulahti.

Lisenssi-SIGin muu aktiviteetti

Lisenssi-SIGin työstä on ollut myös F-secure-sopimuksen uusiminen, mutta käytännössä sen on hoitanut CSC:ltä Urpo Kaila.

SPSS:n jälleenmyynti on vapautunut valmistajalta, minkä johdosta Lisenssi-SIG kuuli vaihtoehtoista jälleenmyyjää. Toteutuneet uudet hinnat ovat huomattavasti entisiä alempia.

Vuoden loppupuolella Oracle lähestyi SIGiä ja ehdotti Norjan mallin mukaista yhteistä lisenssipoolin toteuttamista myös Suomessa. Mahdollinen toteutus jää vuoden 2019 alkuun.

Systemikysely 2018

Systemikysely 2018 startti viivästyä, kun tarkoitus oli harmonisoida kyselyn rakenne kokonaisarkkitehtuurin mallin mukaan. OPI-viitearkkitehtuuri valmistuu kuitenkin vasta 2019 puolella, joten kysely tehtiin vanhalla kaavalla.

Toimittajatapaaminen

FUCIO otti kevään 2018 kokouksessaan teemaksi ”merkityksellisten kohtaamisten luomisena” ja yhtenä tällaisena nähtiin merkittävien potentiaalisten toimittajien tapaamisen. Aikataulukiireiden vuoksi tappaminen toteutui vasta aivan vuoden 2019 alussa.

Paikalle oli kutsuttu IlonaIT:n edustajat kertomassa lisenssitukkuripalveluista, HY:n edustajat omasta lisenssitukkuritoiminnastaan. Googlen kansainväliset edustajat kertoivat pilvipalveluistaan korkeakoulusektorille.

3.2 Kokonaisarkkitehtuuri SIG

Kokonaisarkkitehtuuri SIGin (KA-SIG) toiminnan tavoitteena on tukea korkeakoulujen KA-työtä. Tätä on tuettu järjestämällä kolmella KA-rinkitapaamisella sekä KA-seminaarilla Tampereella. Rinkitapaamisissa teemoina ovat olleet EU GDPR ja uusi Tiedonhallintalaki. KA-SIGin toiminnan fokusta on edelleen siirretty kohti käytännön läheisempää ja korkeakoulujen toimintaa tukevaa suuntaa. Tästä esimerkkinä on IT-päivillä toista kertaa järjestetty KA-klinikka, jossa on yhdessä asiakaskorkeakoulujen kanssa pohdittu ratkaisuja esitettyihin kysymyksiin. Lisäksi KA-SIG on osallistunut OPI-viitearkkitehtuuri päivitystyöhön.

Puheenjohtajana alkaneella kaudella 2018–2019 toimii Patrik Maltusch (Aalto-yliopisto) ja sihteerinä Esa Suominen (Helsingin yliopisto). KA-rinkitoiminnan piirissä on n. 60 henkilöä, joista noin puolet on yliopistosta ja puolet ammattikorkeakouluista. Järjestettyihin KA-rinkitapaamisiin osallistuu tyypillisesti 12–20 henkilöä. CSC:ltä LisenssiRingissä on mukana kolme henkeä.

Tampereen yliopistolla järjestettiin 29.5. KA-seminaari teemalla ”Tehdään yhdessä”. Siihen osallistui kaiken kaikkiaan 32 henkilöä, joista 18 paikan päällä.

Pohjoismaista Nordic EA-yhteistyötä on jatkettu kuluneen vuoden aikana. Ruotsalaisten (SUNET ATI) kanssa on kokoonnuttu verkkokokoukseen kaksi kertaa. EUNIS 2018–tapahtumassa Pariisissa tavattujen eurooppalaisten kollegoiden kesken syntyi ajatus virallisemmän yhteistyöverkoston pystyttämistä. Pontena toimi yhdessä tuotettu konferenssipaperi, jossa käsiteltiin Nordic EA-ryhmän onnistumisia. Kesällä laadittu esitys verkoston synnyttämisestä johti EUNIS Boardin positiiviseen linjaukseen. EUNIS EA SIG-verkoston toiminta käynnistyy vuoden 2019 aikana.

FUCION edustajana on toiminut Ari Hirvonen (JY) ja pääsihteerinä.

3.3 IT-päivä SIG

IT-päivä-SIGin tavoitteena on yhdenmukaistaa käytänteitä ja helpottaa kulloinkin vuorossa olevaa korkeakoulua käytännön asioiden hallinnassa, ohjelmaideoiden keruussa sekä auttaa sponsorikontaktien hankinnassa.

Vuoden 2018 IT-päivät järjestettiin Oulun ammattikorkeakoulun toimesta 6.–7.11.2018.

3.4 SEC-ryhmä, Tietoturvyhteistyö

Keväällä oli perinteiset SEC-päivät Turussa. Myös Pilviohje-ryhmä on kokoontunut sekä fyysisesti että etänä päivittämään pilviarviointeja. Yhteinen SIEM-ryhmä on pitänyt kokouksia keskitetyn lokipalveluratkaisun osalta.

Työpajoja on järjestetty mm. Moodle-tietoturvakoulutuksen materiaalin päivittämiseksi ja syksyllä työpaja nimeltä ”Miten saada käytännön hyötyä lokeista ja tietoturvan valvontapalveluista”. Yliopistot ovat mukana VAHTI-asiantuntijajaostojen toiminnassa aiempien vuosien tapaan.

EU GDPR asioita käytiin alkuvuodesta paljon läpi, mutta syksymmällä keskustelu aiheen tiimoilta on hiipunut.

Microsoft-asiat ovat olleet esillä myös SEC-ryhmässä. Microsoftilla on vierailtu pariinkin otteeseen ja keskusteltu suojausjärjestelmistä sekä O365 A3/A5 tietoturvaominaisuuksista ja O365 MFA kirjautumisesta.

Muita esillä olleita teemoja ovat olleet kokemusten jako kovalevyjen/tiedostojen tuhoamisohjelmistoista ja erilaiset MFA ratkaisut, niiden integroituminen toisiin järjestelmiin ja helppokäyttöisyys.

FUCIOsta SEC-ryhmässä on mukana Olavi Manninen (UEF)

3.5 Haka-federaatio

Heti vuoden 2018 alkuun operaattorin roolissa toimiva CSC on suosittanut SAML-viestien salaamiseen ja allekirjoittamiseen käytettäväksi eri avainta kuin Haka-palvelujen HTTP-liikenteen suojaamiseen, syynä ROBOT-haavoittuvuuden löytyminen. Helmikuussa CSC suositteli etupainotteisesti kytkemään IdP-palvelinten SAML-viestien salauksia päälle.

Huhtikuussa Hakan tekninen ryhmä päätti eppn-attribuutin (eduPersonPrincipalName) muuttamisesta pysyväksi. Aiemmin saman tunnuksen voi kierrättää toiselle henkilölle 24 kk jäädytysajan jälkeen. Kierrätysmahdollisuus päättyi vuoden 2018 lopussa.

EU tietosuojadirektiivin takaraja oli toukokuussa jolloin CSC muistutti asiasta henkilötietojakäsittelyä Hakan kotiorganisaatioita ja palveluntarjoajia. Samalla on aloitettu Haka-palvelusopimuksen uusimisprosessi. Käsittelyssä on ollut myös kaksivaiheisen tunnistuksen problematiikka ja käyttöönotto.

Haka-federaationlaisuudessa toimiva IAM-verkosto kokoontui kolme kertaa. Kokouksissa käytiin läpi korkeakoulujen IdM-ratkaisuja ja ajankohtaisia hankkeita identiteettihallinnan alueella. Näitä olivat mm. Aallon, HY:n sekä Tampereen IdM-projektien eteneminen. Lisäksi tutustuttiin NetIQ:n IAM-tuotteisiin, eIDAS:seen sekä Nixun Sandbox of Trust –käyttäjätunnistushankkeeseen. Tässä on ajatuksena Euroopan laajuinen opiskelijoiden tunnistuspalvelu.

Hakan ohjausryhmässä toimivat FUCIOsta Jussi-Pekka Pispala (TTY), joka on HAKA-ohjausryhmän puheenjohtaja ja Minna Harjuniemi (HY).

3.6 Tietosuojavastaavien verkosto

Tietosuojavastaavien verkosto on toiminut aktiivisesti vuoden 2018 aikana. Työtä on osin leimannut lainsäädännön keskeneräisyys. Tämä on osaltaan vaikuttanut myös siihen, miten tietosuojavaltuutetun toimistolta on saatu tarkempia linjauksia ja ohjeita.

Verkostossa on jaettu ja yhdessä valmisteltu erilaista henkilötietojen käsittelyyn liittyvää materiaalia: mm. tietosuojailmoitusten pohjia, tietosuojaprosesseja, vaikutustenarviointiin liittyviä käytäntöjä, henkilötietojen käsittelyn oikeusperustan linjauksia, tutkimuksen ja opinnäytetöiden rekisterinpitäjyyteen liittyviä asioita, mobiililaitteisiin liittyviä asioita.

Verkostolla oli vuoden aikana kolme puolen päivän tapaamista: kaksi keväällä ja yksi syksyllä. Tapaamisiin oli osallistujia lähes kaikista korkeakouluista niin etänä kuin paikan päällä. Tilaisuuksien lisäksi sähköpostilistalla käydään aktiivista keskustelua henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä kysymyksistä.

Huhtikuun kokouksessa verkostolle valittiin työtä koordinoiva työvaliokunta, jonka puheenjohtajana on toiminut Kari Kataja HAMKista. Työvaliokunta on kokoontunut noin 2-3 viikon välein. Ennen työvaliokunnan koostamista verkoston toimintaa koordinoi Anna Härmä Arcadasta.

Työvaliokunta suositteli kaikille korkeakouluille TAISTO18 kyberturvallisuusharjoitukseen osallistumista. Moni korkeakoulu harjoitukseen osallistui.

Verkosto jatkaa edelleen vuoden 2018 aikana aloitettua opintoasiain käytäntöjen ja tutkimuksen käytäntöjen valmistelua. Tämä työ tehdään läheisessä yhteistyössä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa. Vuoden 2019 osana on myös sovittu, että tietosuojavastaavat voivat osallistua SEC-ryhmän järjestämiin ”Korkeakoulujen tietoturvapäivät SEC19”.

4 Sidosryhmäyhteistyö

4.1 Korkeakoulujen tietohallinto – ja ICT-ohjausryhmä

Tietohallinto- ja ICT-ohjausryhmän toiminta on päätymässä vuoden 2019 alussa. Se on kuitenkin koettu tärkeäksi foorumiksi ja vaikka OKM:n nimeämä aika päättyykin, on ryhmä itse päättänyt jatkaa toistaiseksi toimintaansa.

Ryhmän työkaluna on toiminut myös ka.csc.fi eli korkeakoulutuksen ja tutkimuksen digitalisaation tiekartta. Tiekartan tehtävä on pitää kirjaa niistä päätöksistä, periaatteista ja toiminnoista koko korkeakoulusektorilla jotka vaikuttavat toimintaympäristöön välittömästi tai lähitulevaisuudessa. Myös Visio2030 liittyviä hankkeita ja toimintoja tuodaan tiekartalle. Kartta on hyödynnetty myös muissa yhteistyöryhmissä kokonaiskuvan pohjana.

TH&ICT-ohjausryhmän työlliställä ovat olleet mm. KTPO-sopimus, em. Visio2030, tietosuojadirektiivi, Ideapankki-palvelu yhtenä CSC:n asiakasohjauksen työkaluna, TUHA-viitearkkitehtuuri ja Datanhallinnan ja laskeuden kehittämisohjelma DL2021.

Kirjastojärjestelmien eriytyminen kolmen eri polkuun koettiin ongelmalliseksi kehityskuluksi, mutta korkeakoulujen itsenäisyyden periaatteen mukaisesti TH&ICT halusi painottaa yhteistyön merkitystä ja kirjastojärjestelmien asiakaskunnan elämän sujuvoittamista ratkaisuisia.

Ohjausryhmä toimii myös Funet-työvaliokuntajana, joten uudet Funet-palvelut on hyväksytetty TH&ICT-kokouksella.

TH&ICT-ryhmässä FUCIOsta ovat mukana Ilkka Siissalo (HY) ja Manu Pajuluoma (LY) sekä Unifin edustuksen kautta Kati Hagros (Aalto).

4.2 CSC – Tieteen tietotekniikan keskus

Vuoden 2018 aikana yhteistyö CSC:n kanssa on tiivistynyt entisestään. Työvaliokunnat ovat pitäneet yhteiskokouksia CSC:n kanssa ja verkoston sidosryhmäpäivissä on ollut CSC:n edustus aina paikalla.

Keväällä 2018 syntyi FUCIO- ja AAPA-työvaliokuntien ja CSC:n yhteisenä ajatuksena kehittää erillinen palvelu avaamaan CSC:lle tulleita palveluaihioita paremmin asiakaskunnan nähtäväksi. Ideapankki⁵ on tarkoitettu korkeakoulutuksen ja tutkimuksen uusien kehitysideoiden keräämiseen ja arviointiin. Ehdotuksen tekijä markkinoi ideaansa FUCIO- ja AAPA-verkoston työvaliokunnista sekä CSC:n edustajista koostuvalle ideatoimikunnalle. Tämän jälkeen idealle pyritään löytämään oikeat tahot ja toimijat esiselvityksille ja jatkotoimille. Jo puolen vuoden aktiivikäytön jälkeen on nähtävissä selkeät hyödyt tällaisesta avoimesta toimintamallista. Vuoden 2019 aikana tehdään tarkempi arvio Ideapankin nykymallin mahdollisista rajoitteista ja pullonkaloista.

Ideapankin kehittämisessä käytettiin ulkoista konsulttia joka formuloi palvelunkonseptin. Ideapankin kehitys tehtiin FUCIO- ja AAPA-verkoston yhteisrahoituksella.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen digitalisaation tiekartta (ka.csc.fi) on ollut erilaisten yhteistyöryhmien tärkeä apuväline.

CSC:n suunnalta lähti aloite toteuttaa ns. korkeakoulujen ja CSC:n puitesopimus. Tavoitteena on taata mahdollisuus hankkia ja tuottaa palvelua puolin ja toisin yhdenmukaisin ehdoin kaikille korkeakouluille ja CSC:lle. Vuoden lopussa yhdeksän yliopistoa oli allekirjoittanut puitesopimukseen, muissakin hyväksyminen oli prosessissa. Puitesopimus näyttäisi sopivan myös korkeakoulujen välisten konsortioiden sopimusohjaksi.

CSC:n neuvottelukunnan työ oli pitkään hiljaiseloa mutta vuoden 2018 aikana se aktivoitui. Neuvottelukunta edellytti CSC:n omistajastrategian laatimista ja siinä asiakaslähtöisyyden lisäämistä. Tätäkin tavoitetta palvelee em. Ideapankki.

Neuvottelukunnassa FUCIOta edustaa varapuheenjohtaja Liisa Huovinen (Uniarts).

4.3 Unifi

Unifin toiminnanjohtaja Leena Wahlfors osallistui yhdessä Arene-kollegansa Petri Helmisen kanssa FUCIO- ja AAPA-verkoston yhteiseen syyskokoukseen. Syyskokouksessa oli esillä Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030.

Unifi on valinnut tietohallinto- ja ICT-ohjausryhmään edustajakseen Kari Hagrosin (Aalto).

4.4 Kirjastot

Tarve uudelle kirjastojärjestelmälle on käynnistänyt kahden erillisen kirjastojärjestelmän hankinnan. Kirjastojärjestelmien hajautuminen on kehityskulku jota erityisesti IT-johtajat ovat yrittäneet ohjata yhdenmukaisuuden suuntaan, mutta käytännössä vuoden 2018 syksyllä meneillään oli jo kolme erityyppistä hanketta. Tästä on CSC tehnyt oman esiselvityksensä⁶ TH&ICT-ohjausryhmän pyynnöstä.

KOHA-ryhmä on toteuttamassa kilpailutusta avoimen lähdekoodin pohjalta. Käytännössä se on Voyager-kirjastojärjestelmää aiemmin käyttäneiden kirjastojen uusi järjestelmä, jolla Voyager korvataan. Mukana ovat yliopistosektorilta Kansalliskirjasto, Hanken, sekä Jyväskylän ja Vaasan yliopistot. Lisäksi mukana on mm. yhdeksän ammattikorkeakoulua.

Lumikko-hanke vie eteenpäin SaaS-palveluna hankittavan järjestelmän hankintaa. Siinä ovat mukana lähes kaikki muut yliopistot sekä kymmenen ammattikorkeakoulua.

⁵ Ideapankki, <http://ideapankki.csc.fi>

⁶ Kirjastojärjestelmäselvitys, 16.11.2018 <https://wiki.eduuni.fi/download/attachments/80945847/Kirjastoj%C3%A4rjestelmien%20esiselvitys%20p%C3%A4ivitetty%20versio%203.pdf>

Näiden kahden päälinjan lisäksi Aalto-yliopisto on hankkimassa itselleen omaa SaaS-palveluna toteutettavaa kirjastojärjestelmää.

4.5 Laatupäälliköt

Pääsihteeri sai kutsun tulla laatupäälliköiden verkoston kesäkokoukseen esittelemään FUCION toimintaa. Samassa yhteydessä tavattiin Infrastructural Research-ryhmän jäseniä ja keskusteltiin mahdollisista yhteistyökuvioista.

5 Tehtyjä kartoituksia, selvityksiä ja viestintää

5.1 IT-barometri 2019

IT-barometri 2019⁷ tehtiin vuoden 2018 lopussa hieman eri tavalla kuin aiemmin. Kun edellisinä vuosina vastaajat olivat FUCIO- ja AAPA-verkoston jäseniä, nyt pyydettiin vastaukset korkeakoulukohtaisina.

Korkeakoulujen hankelistalla aivan kärkeen nousi opetuksen ja oppimisen tuki, korkeakoulun tiedolla johtamisen ja raportoinnin tuki sekä tietohallinnon organisoituminen ja IT-palveluiden kehittäminen. Näitä tukevia tietojärjestelmä- ja palveluhankkeita on alkamassa tai meneillään huomattava määrä. CSC:llä nähtiin olevan merkittävä mahdollisuus tukea ja osallistua em. hankkeisiin.

Vastauksissa eriteltiin YO/AMK-verkostojen lisäksi myös organisaatioita, joissa on jo vahva kytkös molempiin sektoreihin. Näitä ovat mm. Lapin korkeakoulukonserni, Tampereen korkeakoulu-yhteistyö, Vaasan yliopiston ja AMK:n IT-yhteistyö sekä LUT-konserni.

5.2 Benchmarking

EUNIS 2017 benchmark-selvitys eli BM2017 jossa data kerätään vuoden 2017 lopun tilanteen mukaan, tuottaa korkeakoulusektorilta analyysin erityisesti IT-kustannusten kohdentumisesta erilaisille palveluille ja korkeakoulujen sisäisen vastuujonon mukaan.

Vuoden 2017 benchmark-selvitykseen osallistuivat yliopistosektorilta kaikki yliopistot Turun yliopistoa lukuunottamatta. Yliopistojen IT-menojen osuus koko yliopiston budjetista (ilman tilakustannuksia) on 5,5 %. IT-henkilöstön osuus koko henkilökunnan määrästä on puolestaan n. 3,8 %. Näillä arvoilla suomalaiset yliopistot ovat eurooppalaisella tasolla keskikastia tai hieman alle. IT-kulujen osuus suhteessa henkilökuntamäärään on viiden vuoden aikana näennäisesti kasvanut, mutta tämä johtuu siitä, että henkilöstömäärä on laskenut eikä IT-menoissa ole tapahtunut merkittävää muutosta. Varsin monet IT-menot eivät ole alaspäin joustavia henkilöstömäärän nähden.

BM-toiminnassa ovat FUCIOsta olleet mukana BM Steering Groupissa Ilkka Siissalo (HY), Jussi-Pekka Pispala (TTY) ja pääsihteeri. Projektiryhmässä FUCIOsta on pääsihteeri ja projektipäällikkönä toimii Suvi Valsta (HY).

5.3 Muita selvityksiä

Vuoden 2018 aikana tehtiin muutamien yliopistojen kesken yksittäisiä selvityksiä mm. palkkauksen VAATI-tasojen kehityksestä, käyttäjätunnus kalasteluyrityksistä, suomi.fi-käyttöluvista sekä pilvitalennuspalveluista.

6 Kansainvälinen yhteistyö

6.1 NUAS IT-yhteistyö

NUAS-yhteistyö nousi erityiseen arvoon, kun Microsoft-neuvotteluissa lähdettiin katsomaan hinnoitteluperusteita pohjoismaisella tasolla. NUAS-IT-verkosto organisoivat yhteisen tapaamisen Microsoftin ylemmän johdon kanssa Kööpenhaminassa 16.8.2018. Microsoftin puolelta olivat edustettuina mm. Henrik Nerup Rant (Director

⁷ IT-barometri 2019, 4.2.2019, <https://tt.eduuni.fi/sites/kity/publicAAPAFUCIOdocs/FUCIOAAPA-2019-IT-Barometri.pdf>

of Business Development, Education, Redmond) ja pohjoismaiden Edu Leadit (Tia Ainola Suomesta). Suomen korkeakoulukenttää Tanskassa edustivat Ilkka Siissalo, Mikko Mäkelä (Metropolia) ja Christa Winqvist. Lopputulemana kokouksesta saatiin puhtia Microsoftin suuntaan niin sopimusehtojen loppuunsaattamiseen kuin EQU-määritelmän yksinkertaistamiseen.

Kuno Öhrman on jäämässä pois Hankenin IT-johtajan tehtävästä eläköitymisen vuoksi ja hänen tilalleen on NUAS-IT-yhteisö kutsunut Christa Winqvistin. Ilkka Siissalo jatkaa NUAS-IT:ssä.

6.2 EUNIS

EUNIS 2018 kongressiin Pariisissa osallistui FUCIO:sta Ilkka Siissalo (HY), Christa Winqvist (Aalto), Jussi Kivinen (TaY), Kuno Öhrman (Hanken) ja pääsihteeri. Muutoinkin suomalaisten edustus oli kongressissa merkittävä. Siissalo ja pääsihteeri olivat pitämässä esityksen vuoden 2017 benchmark tuloksista.

Marraskuussa 2018 pidettiin EUNIS BencHEIT Task Force Workshop Sveitsin Zürichissä. Paikalla oli 30 osallistujaa 10 eri maasta. BM2018 projektiryhmän muodostavat Suvi Valsta (HY) ja Teemu Seesto.

Aalto yliopisto järjesti EUNIS workshopin 11.-12.10.2018 teemalla ”Learning Analytics”.

EUNIS boardissa jatkaa vielä kesään 2019 saakka Ilkka Siissalo.

6.3 Educause

Vuoden 2018 Educause-konferenssi oli lokakuun lopussa Denverissä (USA). FUCIOsta kongressiin osallistuivat Juha Eskelinen (UEF), Eija Heiskanen (HY), Kari Keinänen (OY) ja Markku Närhi (JY).

Työvaliokunnat päättivät syksyn 2018 kokouksessaan osallistua Educausen kautta koko korkeakoulusektorin kattavaan ECAR2019 Student Study-selvitykseen. Korkeakoulut kysyvät vuoden 2019 kevään kuluessa opiskelijoiden näkemyksiä IT:n palveluista ja roolista sekä hyödyistä opetuksessa ja opiskeluista. Tuloksia odotetaan kesällä 2019.

7 Jäsenkokouksia

FUCION työvaliokunta on kokoontunut lähes kuukausittain lyhyisiin valmistelupalavereihin. Muutoin merkittävä osa työvaliokuntakokouksista pidetään nykyisellään yhdessä AAPA-työvaliokunnan kanssa.

Työvaliokunnilla ja FUCIO-puheenjohtajalla oli erityisen aktiivinen rooli jotta professori Kalle Määttä ”Sähköisen asioinnin esteet” –selvitykseen⁸ saatiin It-johtajien näkökulmasta tärkeitä huomioita. Ne ovat nähtävissä raportin sivuilla 156-157.

FUCION sääntömääräinen kevätkokous pidettiin Joensuussa 20.3.2018 Itä-Suomen yliopiston järjestämänä. 21.3. pidettiin yhteiskokous OHA-forumin ja Digiopetus-ryhmän edustajien kanssa.

Syyskokous oli Aalto-yliopistossa 9.10.2018. Seuraavana päivän 10.10. oli yhteisseminaari AAPA-verkoston ja CSC:n kanssa.

AAPA-verkoston IT-pääsihteeri Jaakko Riihimaa on aina mukana FUCION kokouksissa. Vastavuoroisesti FUCION IT-pääsihteeri Teemu Seesto on edustanut verkostoaan AAPAn kokouksissa.

⁸ Määttä, Kalle, Sähköinen asiointi: Selvitys sääntelyn nykytilasta sekä kehittämistarpeista ja –vaihtoehdoista, Valtiovarainministeriön julkaisu – 22/2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-957-3>

8 Liite 1: FUCIO-jäsenet ja työvaliokunta 2018

FUCIO-työvaliokunta

- Puheenjohtaja Manu Pajuluoma, Lapin yliopisto
- Varapuheenjohtaja Liisa Huovinen, Taideyliopisto
- Eija Heiskanen, Helsingin yliopisto
- Ari Hovila, Vaasan yliopisto
- Christa Winqvist, Aalto-yliopisto
- IT-pääsihteeri Teemu Seesto, Turun yliopisto

Muut FUCIO-jäsenet

- Juha Eskelinen, Itä-Suomen yliopisto
- Kati Hagros, Aalto-yliopisto
- Minna Harjuniemi, Helsingin yliopisto
- Ari Hirvonen, Jyväskylän yliopisto
- Liisa Huovinen, Taideyliopisto
- Kari Keinänen, Oulun yliopisto
- Hanne-Mari Kiuttu, Turun yliopisto
- Jussi Kivinen, Tampereen yliopisto
- Kai Lindberg, Oulun yliopisto
- Olavi Manninen, Itä-Suomen yliopisto
- Hannu Mattila, Tampereen yliopisto
- Juha Nisso, Tampereen teknillinen yliopisto
- Jyri Penttinen, Maanpuolustuskorkeakoulu
- Jussi-Pekka Pispa, Tampereen teknillinen yliopisto
- Björn Pundars, Åbo Akademi
- Yrjö Saarikko, Turun yliopisto
- Antti Sirviö, Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu
- Kuno Öhrman, Hanken Svenska handelshögskolan

9 Liite 2: Jäsenten edustukset työryhmissä ja toimikunnissa

- AAPA-verkosto, Ari Hovila (VAMKin kautta)
- ATT-palvelukehityksen ohjausryhmä, Christa Winqvist
- BenCHEIT Project Group: Teemu Seesto
- BenCHEIT Steering Group: Ilkka Siissalo (pj.), Jussi-Pekka Pispä, Teemu Seesto
- CSC:n neuvottelukunta, Liisa Huovinen
- EUNIS, Ilkka Siissalo (vice president)
- HAKA-ohjausryhmä, Jussi-Pekka Pispä (pj.), Minna Harjuniemi
- Kokonaisarkkitehtuuri- eli KA-SIG, Ari Hirvonen, Teemu Seesto
- KOOTuki-yhteistyöryhmä, Markku Närhi, Jussi-Pekka Pispä, Teemu Seesto
- Linnea2-konsortion ohjausryhmä, Kuno Öhrman
- Microsoft-neuvotteluryhmä, Christa Winqvist, Minna Harjuniemi
- NUAS/IT, Ilkka Siissalo, Kuno Öhrman, Christa Winqvist
- SEC-ryhmä, Olavi Manninen
- Tieteellisen laskennan yhteistyöfoorumi, Minna Harjuniemi
- Tietohallinto- ja ICT-ohjausryhmä, Manu Pajuluoma, Ilkka Siissalo
- Tutkimushallinnon tietovirtojen ja tutkimustietovarannon johtoryhmä, Minna Harjuniemi